

TAJEMSTVÍ Z KOUZELNÉ LÍSKY

Líska je symbolem moudrosti, poezie, tajemství.

- 1) Co skrývají tři oříšky
- 2) Jak se příroda připravuje na zimu
- 3) Volně žijící zvířata
- 4) Co je to oblečení
a jak se mění s ročními
obdobími

Líska

*Hned na rohu naší vísky
stojí čtyři staré lísky.
A když v noci všichni spí,
do oříšku bez kožíšku
šeptají svá tajemství.*

O lese

*Žaludy, bukvice, šišky a houby.
Slyšíte jeleny? Hlasitě troubí!
Jeleni s parožím a laně bez:
„To všechno nám dává náš zlatý les!“*

Lískový oříšek

*Byl jeden oříšek
dokola kulatý,
měl hnědý kožíšek
na něm tři záplaty.*

Říjen utekl jako voda a pomalu se překulil do dušičkového listopadu. Dny se čím dál tím víc krátily, bylo sychravo a nevlídno. Přesně tak vypadal i první listopadový pátek, kdy Navrátilovi uháněli ve své bílé škodovce na chalupu za babičkou a dědou.

„Aničko, zastav na chvíli pus a oba mě s Honzíkem poslouchajte,“ řekla maminka a otočila se směrem k zadním sedadlům.

„Letošní Vánoce strávíme s dědou a babičkou na chalupě v Suchoticích,“ nic dalšího už říct nestačila.

Děti začaly radostí výskat, ječet a hulákat, až musel zakročit tatínek.

„A dost! Hned se utište! Přece nechcete, abych naboural!“

Anička i Honzík poslechli, ale radost z toho, že letos budou o Vánocích všichni společně na chalupě, měli obrovskou. Alespoň si spolu šeptali a hihňali se do dlaní.

„A ještě něco,“ pokračovala maminka.

„Zatím to bude naše malé tajemství, babičce a dědovi to řekneme až první adventní neděli. Tak jazyk za zuby!“ dodala spiklenecky a zase se otočila zpátky.

Přijeli na jejich milovanou chaloupku. Babička s dědou je už čekali na zápraží. Anička vyběhla z auta jako první, ani si nestačila nasadit čepici. Utíkala, až se jí culíky natřásaly. Skočila dědovi přímo do náruče, chytla ho kolem krku a hned spustila: „Dědo, dědoušku, já mám strašné tajemství. Strrrrašně se těším, až ti ho celé řeknu. Tak poslouchej! Letos...“ chrčila Anička na dědu jedním dechem slovo za slovem.

„Počkej, Aničko, počkej, zastav,“ řekl děda a postavil ji na zem.

„Říkáš, že máš pro mě tajemství, tak, jak to je. Bude to naše společné tajemství nebo ti někdo něco prozradil a ty to nemáš nikomu povědět?“ zeptal se.

„No, to druhé, já vím tajemství a nesmím ho povědět,“ špitla Anička a celá posmutněla.

„Aha, tak takhle to je. Hm, tak to musíš být silná, schovat jazyk za zuby a tajemství udržet,“ řekl rozhodně děda.

„To já ale nevydržím a asi radši hned teď umřu,“ odpověděla Anička a doslova se zhroutila na lavičku v předsíni, svésila ramena, zavřela oči a čekala, až to přijde.

„Ale, no tak, holka bláznivá, co to vyvádíš?“ zatřásl s Aničkou děda. „Proč bys to nevydržela? Pojd', projdeme se po zahradě až do rohu ke staré lísce, poradíme se s ní, co a jak. Maminka s tatínkem a Honzíkem zatím všechno vybalí a uvaří čaj. Však to dobře dopadne, uvidíš,“ usmál se děda a pohladil Aničku po vlasech.

Vzal ji za ruku, pomalu šli temnou zahradou až na samý její konec, kde v rohu stála stará líska.

„Oříšky tady už teď v té tmě asi nenajdeme, o ty už se postarali červíci a veveryky, ale to nevádí. My sem jdeme hlavně za lískou. Víš, říká se o ní, že je tajemná. A přestože nemá silný a pevný kmen jako některé stromy a ani nežije tak dlouho,

nejvíc asi tak 100 let, skrývá v sobě velkou sílu. Umí ochránit před bleskem, zlými kouzly, ohněm, nemocemi. Umí probudit v lidech fantazii, a dokonce se říká, že kdo pod lískou spí, bude mít jasnovidné nebo taky prorocké sny.“

Anička stála a poslouchala každé slovo, které děda říkal.

„Jé, dědo, podívej,“ zavolala najednou, shýbla se a z mokré trávy zvedla větvičku se třemi oříšky.

„Ty jsou krásné! Jako z pohádky. Co v nich asi tak může být schovaného? Myslíš, že by tam mohly být třeba krásné šaty nebo střevíčky?“ zasnila se.

Děda se usmál.

„Co já vím, třeba ano. Tak víš co, vezmi je s sebou domů a uvidíme.“

Anička rychle oříšky schovala v dlani. Pomalu se ruku v ruce vraceli od lísky. Anička se uklidnila, už si ani nevzpomněla na to, že nesmí prozradit nic z toho, co jí svěřila maminka. Měla plnou hlavu oříšků. V duchu vymýšlela, co všechno by v nich asi tak mohlo být schovaného. Krásné šaty i s čelenkou do vlasů. Oříšky má tři, tak to by měla hned troje! Už je úplně viděla. Jedny růžové s bílými kytičkami, druhé blankytně modré s lehkým závojem a třetí úplně sněhově bílé vyšívané zlatou nitkou. Blaženě se usmívala a vůbec si nevšimla, že mezitím došli zpátky až do chalupy.

Z jejího přemítání ji vytrhl babiččin hlas: „A co vy dva tuláci, jaký si dáte čaj? Mátový na dobré trávení nebo meduňkový na krásné sny?“

Oba s dědou volali, že chtějí meduňkový.

„A hlavně hodně medu,“ halekala Anička.

Všichni si sedli ke kuchyňskému stolu. Babička rozdala hrnečky s čajem, doprostřed postavila sklenici s medem, aby si každý mohl nabrat, a na talířek naskládala kolečka citronu. V kuchyni bylo teplo a vzduchem voněly bylinky a med.

„Podívejte, co mám,“ řekla Anička a pomalu a důležitě před sebe na stůl položila větvičku se třemi oříšky.

„Jé, ty jsou krásné! Já je hned rozlousknu,“ vrhl se na ně Honzík.

„Ne, kdepak,“ vykřikla polekaně Anička a vytrhla mu je z ruky. Naštěstí se z větvičky neodlouply, „tyhle nejsou k jídlu. Jsou KOUZELNÉ!“ řekla tajuplně.

„Nikdo neví, co v nich je schovaného, tak si každý z nás může představit, co by chtěl, aby v nich bylo,“ dodala.

A tak si povídali, vymýšleli, představovali si a přáli. Každý něco úplně jiného. Honzík hned viděl, že v jednom oříšku jsou schované modrobílé kopačky, maminka v nich zase určitě měla schované světle fialové kalhoty na jógu. Tatínek se zasníl a v duchu už listoval tím nejpodrobnějším autoatlasem Evropy. Říkal o sobě, že je stará škola a žádná moderní navigace mu nikdy nemůže ukázat cestu tak spolehlivě, jako stará dobrá mapa. Babička s dědou poslouchali a usmívali se.

„A co si přejete vy?“ ptala se Anička.

A tak babička prozradila, že by si přála pruhovanou houpací síť, kterou by si natáhla dole na zahradě mezi dvěma velkými borovicemi, a děda řekl, že nejlepší by bylo, kdyby na něj z oříšku vyskočil ještě jeden „berňák“, tedy přesněji řečeno bernský salašnický pes, aby měl jejich Barnabáš kamaráda. Když to všechno dopovídali a byl čas jít na kutě, schovala Anička oříšky v dlani a opatrně si je odnesla do pokojíčku. Babička jí pak na ně půjčila malou dřevěnou krabičku a holčička si oříšky chránila jako velký poklad.

Líska asi zabrala.

Už vůbec neměla chuť prozradit tajemství o letošních Vánocích společně strávených na chalupě. A tak ji vlastně překvapilo, když při další návštěvě u babičky a dědy najednou maminka přinesla na stůl krásně nazdobený adventní věnec, zapálila na něm první svíčku a řekla Aničce: „Tak Aninko, dneska můžeš to naše malé tajemství babičce a dědovi prozradit.“

Povídáme si

O lísce

- Kde všude roste a jaké jsou její plody.
- O tom, jak se chová člověk, který je moudrý, a kde můžeme moudrost hledat.

O tajemství

- Co je to tajemství, jak je těžké jej udržet.
- Co všechno by mohlo být schované v lískovém oříšku.
- Zda je všechno „dopřavdy“ nebo zda je něco jenom „jako“. Kdy si můžeme vymýšlet a kdy už to není legrace a zábava.

O ročních obdobích

- Jak jdou za sebou a podle čeho je poznáme.
- O jednotlivých měsících, které tvoří jedno roční období.
- Zda je vždycky roční období přesně takové, jaké by mělo být.
- Zda nám v tom příroda dělá někdy trochu zmatek.
- Zda je všude na světě počasí stejné jako u nás.

O oblečení

- Jak se máme oblékat, abychom si stále drželi pevné zdraví.
- Jaké by naše oblečení mělo být, abychom se v něm cítili dobře.

Tvoříme

HROMÁDKY LISTÍ

Pomůcky: bílá čtvrtka A3, barevné listy z několika druhů stromů (ideálně 4), disperzní lepidlo, štětec.

Postup:

- Listy si roztřídíme na hromádky podle druhů stromů.
- Opatrně štětečkem na rubovou stranu listu nanášíme lepidlo a vytváříme „hromadu“ na bílé čtvrtce.
- Po zaschnutí můžeme obrázky použít k označení stanoviště při cvičení.

LÍSKA (skupinová práce)

Pomůcky: balicí papír (asi 90 až 150 cm dlouhý), barevný krepový papír (odstíny hnědé a zelené), béžový barevný papír.

Postup:

- Z krepového papíru nastříháme asi 10 cm široké a 1 m dlouhé proužky, které po délce lehce zmačkáme.
- Postupně je lepíme na balicí papír od spodní části papíru až nahoru tak, aby vytvořily větve, různě je tvarujeme, aby větve nebyly jen rovné.
- Z béžového barevného papíru natrháme proužky široké asi 2 až 3 cm, lepíme je mezi větve z krepového papíru.

OBLEČENÍ Z PAPÍRU

Pomůcky: bílá čtvrtka, vodové barvy, kulatý štětec, odstřížky látek, knoflíčky, vata, nůžky, lepidlo, šablony oblečení (bunda, kabát, kalhoty, svetr).

Postup:

- Podle šablony si na bílou čtvrtku obkreslíme tvar vybraného oblečení, pečlivě jej vystříháme a namalujeme vodovými barvami.
- Po zaschnutí dozdobíme látkovými odstřížky, vatou, knoflíčky.
- Po dokončení práce zorganizujeme módní přehlídku. Každé dítě se projde po třídě a pak popíše svůj model oblečení.

LÍSKOVÝ OŘÍŠEK

Pomůcky: noviny, dva odstíny hnědého papíru, tekuté disperzní lepidlo, štěteček.

Postup:

- Novinový papír zmačkáme do pevné kouličky o průměru asi 6 cm.
- Hnědý papír si natrháme na kousky, lehce natíráme lepidlem části kouličky a lepíme na ni kousky papíru tak, aby vypadala jako lískový oříšek (kouličku při lepení ještě pořádně mačkáme).
- Oříšek necháme důkladně zaschnout, pokud se nám pěkně povede, můžeme jej využít při cvičení.

Cvičíme

HRÁTKY S OŘÍŠKY

Pomůcky: malé míčky jako oříšky, velké obruče.

Postup:

- Děti se rozdělí do čtyř družstev a každé družstvo se v prostoru třídy postaví kolem jedné obruče, v každém družstvu je jeden míček.
- Dítě, které drží míček, oběhne všechny děti dokola, postaví se na svoje místo, předá míček kamarádovi, který stojí vedle.
- Hra se opakuje, dokud se všichni nevystřídají.
- Pokud se dětem hra daří, můžeme měnit výchozí polohu: turecký sed, sed na patách, leh hlavou/nohama k obruči, leh na břicho nohama/hlavou k obruči atd.
- Jako motivaci můžeme použít básničku *Lískový oříšek*.

PODZIMNÍ FUJAVICE

Pomůcky: barevné šátečky, rytmická hudba.

Postup:

- Každé dítě má jeden šáteček, dětem pustíme hudbu.
- Dítě chytí šáteček za cípek a vzpaží s ním: běh, běh ve výponu, chůze volně v prostoru třídy.
- Na znamení (zastavení hudby) se dítě zastaví, vyhodí šáteček nad hlavu a nechá jej volně dopadnout na zem (vyhození šátečku můžeme doplnit foukáním).
- Na další znamení jej dítě opět vezme do ruky a běží dál.
- Můžeme měnit způsob držení šátečku: pravidelně střídáme ruce ve vzpažení, držíme jej za dva cípy ve vzpažení.

- Přidáváme další pohyby: před vyhozením šátečku jej nejprve pořádně roztočíme nad hlavou, vedle těla, před tělem.

OŘÍŠKOVANÁ

Pomůcky: padák, malé míčky, rytmičná hudba.

Postup:

- Každé dítě má svůj míček, opatrně jej položí na padák rozprostřený na zemi.
- Oběma rukama děti uchopí padák a pomalu s ním pohybují: zrychlují a zvětšují rozsah pohybu, dokud nevyklepou všechny míčky ven.
- Na znamení (hraje hudba) položí padák na zem, co nejrychleji uchopí jeden míček a vrátí jej na padák.
- Hra se několikrát opakuje, může se měnit způsob pohybu, kterým děti nosí míčky na padák: poskoky snožmo a míček mezi kotníky nebo kolena, lezení ve vzporu klečmo a postrkování míčku hlavou, lezení jako rak a vození míčku na bříšku.

Zpíváme

Pomůcky: reprodukováná hudba.

- Marie Lišková: *DO-RE-MI (Do které jdeš třídy, Listopad)*
- Milena Raková, Ljuba Štíplová, Alena Tichá: *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími (Vítr, Líska, Když je větřík mrňavý)*
- Eva Hurdová, Pavel Jurkovič: *Hrajeme a zpíváme si s pohádkou (Veverka Číperka)*

Postupy:

- Vytleskáváme slabiky a slova písničky.
- Zkoušíme tvořit vlastní rýmy: víska-líska, oříšek-kožíšek, veverka-Číperka.
- Trénujeme dech: zvolna dýcháme nosem, nadechujeme nosem a vydechujeme ústy (pěkně našpulíme rtíky), zkoušíme dech protáhnout a zpomalit.
- Pracujeme s hlasem: zpíváme nahlas, potichu, postupně na hlase přidáváme a ubíráme.

Počítáme

Pomůcky: oříšky.

Postup:

- Oříšky ukládáme do řádků a do sloupců.
- Porovnáváme počet oříšků na hromádkách.
- Umíme rozdělit všechny oříšky na polovinu podle svislé osy.
- Přidáváme oříšky tak, abychom jich měli na všech hromádkách stejně.

Čteme

- Zdeněk Karel Slabý: *Nedokončené pohádky*
- Vlasta Baránková, Irena Gálová: *Lískulka v lese*
- Vlasta Baránková, Irena Gálová: *Lískulka u vrbinek*

Učíme se nová slovíčka

Lískový oříšek, tajemství, moudrost

Verše, báseň, pohádka, poezie

Legrace, nálada, fantazie

Rozumíme přísloví

Mlčeti zlato.

Tipy na činnosti

- Zkusíme najít ve svém okolí lísku, pozorně si ji prohlédneme, nasbíráme oříšky a ochutnáme je.
- Zkusíme vymýšlet, co všechno by se mohlo schovat do oříšku.
- Zahrajeme si na básníky a vymýšlíme rýmy.
- Uspořádáme si turistický den a pozorujeme, jak se příroda připravuje na zimu.
- Pozveme do školky rodiče nebo prarodiče a upečeme s nimi čepice z lineckého těsta.
- Připravíme si opravdovou módní přehlídku. Všichni se vystřídáme v roli moderátora.

Co bychom si měli zapamatovat

- » Líska je keř, často se používá na zpevnění břehů a svahů.
- » Podle keltské tradice je líska symbolem moudrosti, poezie a inspirace.
- » Lískové oříšky jsou nejen dobrotou, ale rozemleté a smíchané s medem mohou pomáhat při nachlazení a chronickém kašli.
- » V Rusku nosili lidé v brašně dva oříšky, protože jim prý přinášely bohatství.
- » Pokud budeme pobývat v blízkosti lískového keře, měli bychom mít jasnější a veselejší mysl.
- » Od nepaměti se lískový prut využívá na vyhledávání vodních pramenů.
- » Pokud chceme jít cestou moudrosti, měli bychom se učit ze svých chyb, být pravdomluvní, čestní, přátelští, laskaví.
- » Poezie je pohlazením pro naši duši.
- » Pokud nám někdo svěří svoje tajemství, měli bychom být silní a udržet jej.
- » Stále máme rok rozdělený na čtyři roční období, ale současná zkušenost nám ukazuje, že se toto rozdělení s postupem času může měnit.